

Krajowe standardy wykonywania kary pozbawienia wolności i ochrony praw osadzonych

Krajowe standardy wykonywania kary pozbawienia wolności i ochrony praw osadzonych wynikają z obowiązującego w Polsce ustawodawstwa. Zostały one określone w przepisach, nie raz o charakterze programowym, albo zostały umieszczone w poszczególnych aktach prawnych i wpływają na funkcjonowanie systemu penitencjarnego. Nie można pominąć przepisów międzynarodowych konwencji, postanowień dotyczących wykonywania kary pozbawienia wolności zawartych w takich dokumentach jak rezolucje, zalecenia czy wnioski organizacji międzynarodowych – Organizacji Narodów Zjednoczonych lub Rady Europy, których państwo polskie członkiem jest od lat. Chodzi tutaj o standardy wykonywania kary pozbawienia wolności zawarte w Europejskich Regułach Więziennych i Wzorcowych Regułach Minimum Postępowania z Więźniami.

Na wstępie chciałabym przedstawić aktualną analizę informacji statystycznej wydaną przez CZSW. Mianowicie wszystkich osadzonych przebywających w jednostkach penitencjarnych w dniu 30 kwietnia 2015 r. było 77221, w tym 2694 kobiet. Jest to najmniejsza liczba osadzonych w ciągu ostatniego roku od kwietnia 2014 r.

Na koniec kwietnia 2015 r. pojemność oddziałów mieszkalnych w jednostkach penitencjarnych wynosiła 83 252 miejsca zakwaterowania. Zaludnienie oddziałów mieszkalnych w aresztach śledczych i zakładach karnych wynosiło 90,5%. Choć od 2012 roku stwierdzić można tendencję spadkową w stanie zaludnienia, to

jednak 2014 można nazwać przełomowym w ilości osób osadzonych do lat poprzednich, podkreślając zanikające zjawisko przedludnienia. Być może jest to wynikiem powolnego odejścia od masowego orzekania krótkoterminowych kar pozbawienia wolności jak na przykład za jazdę na rowerze w stanie nietrzeźwym, na rzecz częstszego orzekania grzywien lub stosowania kary ograniczenia wolności, w tym skierowanie na przykład na prace społeczne lub potrącanie części wynagrodzenia.

Status prawny skazanych określają przepisy regulujące ich prawa i obowiązki, stanowiące trzon prawa karnego wykonawczego. Choć polski system penitencjarny jest dość elastyczny i nastąpił ogromny progres w wprowadzaniu europejskich i międzynarodowych norm wykonywania kary pozbawienia wolności, to jednak nie wszystkie przepisy można skutecznie realizować na polskim gruncie, gdyż do tej pory system borykał się z dwoma problemami: w ostatnich dziesięcioleciach zauważalne było przedludnienie jednostek penitencjarnych i niewystarczające środki finansowe na prowadzenie skutecznej polityki karnej i penitencjarnej.

Analizując polskie akty prawne można zauważyć pewną, niezmienną prawidłowość, Ustawa zasadnicza – Konstytucja, Kodeks karny wykonawczy zarówno z 1969 r. jak i obecnie obowiązujący z 1997 r. a także ustawa z 2010 r. o Służbie Więziennej w swojej treści zawierają trzy żelazne zasady. Osoba pozbawiona wolności, umieszczona w zakładzie karnym lub areszcie śledczym, musi być traktowana z poszanowaniem pewnych reguł. Są to między innymi:

- zakaz tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania;
- obowiązek poszanowania godności osób pozbawionych wolności;
- humanitarne traktowanie.

Na podstawie analizy krajowych i międzynarodowych uregulowań prawnych, reguł postępowania z więźniami oraz Europejskich Reguł Więziennych, w Polsce wiele organizacji kontroluje

warunki, w jakich osoby pozbawione wolności odbywają wyrok. Należy wskazać, iż podstawowymi standardami przyjmowanymi przez te organy są:

- minimalny metraż przestrzeni życiowej 3m²;
- dostęp do ciepłej wody w ciągu dnia;
- zabudowany kącik sanitarny, zapewniający poszanowanie intymności i prywatności człowieka;
- odpowiednia do pory roku temperatura w celach, odpowiednia wentylacja, dostęp do światła naturalnego i sztucznego;
- przyzwoite i zdrowe warunki zamieszkania (między innymi utrzymanie i czystość cel, stopień zużycia sprzętów);
- realna możliwość konstruktywnego spędzania czasu zarówno w formach zorganizowanych przez administrację więzienną, takich jak praca, nauka, zorganizowane zajęcia kulturalno-oświatowe i sportowe, jak również w formach swobodnej i samodzielnej aktywności więźniów konstruktywne spędzanie czasu w wymiarze przynajmniej 5–6 godzin na dzień poza celą.

Jednym z głównych założeń modelu więzienia prospołecznego jest uprzedmiotowienie skazanego, a więc uznanie jego praw, nieistotne, czy to osoba skazana na karę dożywotniego pozbawienia wolności czy skazana za drobną kradzież. Chodzi o stworzenie warunków do korzystania z praw przez każdego skazanego. Więzień z momentem przekroczenia murów zakładu karnego nadal pozostaje obywatelem danego państwa. Skazanie na karę pozbawienia wolności nie pozbawia więźnia przysługujących mu praw i wolności obywatelskich, poza sytuacjami wskazanymi w ustawie, wyroku czy wynikającymi z istoty kary pozbawienia wolności.

Zagwarantowanie praw skazanemu rodzi pewne obowiązki dla administracji zakładu karnego. W kodeksie karnym wykonawczym w myśl art. 101 zawarto, iż skazanego po osadzeniu w zakładzie karnym należy bezzwłocznie poinformować o przysługujących mu prawach i ciążących obowiązkach oraz o konsekwen-

cjach wynikających, z art. 139 § 1 k.p.k. – skutek niewskazania nowego adresu do doręczeń, a zwłaszcza umożliwić mu zapoznanie się z przepisami kodeksu i regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, oraz poddać odpowiednim badaniom lekarskim i zabiegom sanitarnym.

W świetle polskiego ustawodawstwa a w szczególności art. 102 k.k.w. skazany ma prawo w szczególności do:

- odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny;
- utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi;
- korzystania z wolności religijnej;
- otrzymywania związanego z zatrudnieniem wynagrodzenia oraz do ubezpieczenia społecznego w zakresie przewidzianym w odrębnych przepisach, a także pomocy w uzyskiwaniu świadczeń inwalidzkich;
- kształcenia i samokształcenia oraz wykonywania a za zgodą dyrektora zakładu karnego do wytwarzania i zbywania wykonanych przedmiotów;
- korzystania z urządzeń i zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych, radia, telewizji, książek i prasy;
- komunikowania się z obrońcą, pełnomocnikiem, właściwym kuratorem sądowym oraz wybranym przez siebie przedstawicielem, o którym mowa w art. 42 k.k.w.;
- zapoznawania się z opiniami, sporządzonymi przez administrację zakładu karnego, stanowiącymi podstawę podejmowanych wobec niego decyzji;
- komunikowania się z podmiotami takimi jak: stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, jak również kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania (art. 38§1 k.k.w.);
- składania wniosków, skarg i próśb organowi właściwemu do ich rozpatrzenia oraz przedstawiania ich, w nieobecno-

ści innych osób, administracji zakładu karnego, kierownikom jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, sędziemu penitencjarnemu, prokuratorowi i Rzecznikowi Praw Obywatelskich;

- prowadzenia korespondencji z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, organami samorządu terytorialnego, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka.

Omawiając powyższe zagadnienia chciałabym zacząć od podstawowego prawa. Osobie pozbawionej wolności zgodnie z art. 102 k.k.w. przysługuje prawo do otrzymania wyżywienia. Na administracji zakładu karnego ciąży obowiązek dostarczenia skazanym trzy razy dziennie napoju i posiłków, w tym co najmniej jednego gorącego. Posiłki powinny być zgodne z normami ustalonymi przez służbę zdrowia oraz przygotowane zgodnie z zasadami higieny. Przy sporządzaniu posiłków zalecane jest uwzględnienie wieku, stanu zdrowia, rodzaju wykonywanej pracy oraz w miarę możliwości wymogów religijnych i kulturowych więźnia. Dzienna norma żywieniowa dla skazanego powinna zawierać nie mniej niż 2600 kcal, a dla młodocianego nie mniej niż 3200 kcal. Jeżeli stan zdrowia skazanego tego wymaga, otrzymuje on wyżywienie według zaleceń lekarza.

Zgodnie z art. 112 k.k.w. skazany korzysta z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku, w szczególności z prawa do co najmniej godzinnego spaceru i 8-godzinnego czasu przeznaczonego na sen w ciągu doby. Odzwierciedleniem międzynarodowych regulacji, do których się odnosi wspomniany polski przepis Kodeksu karnego wykonawczego są reguły od 83 do 86 zawarte w Europejskich Regułach Więziennych, zgodnie z którymi w przejawie troski o zdrowie więźnia, utrzymanie właściwej kondycji fizycznej jest umożliwienie więźniom korzystania z ćwiczeń rekreacyjnych oraz zapewnienie 1 godziny dziennie spaceru na świeżym powietrzu.

Administracja zakładu karnego powinna stworzyć odpowiednie warunki dla podtrzymywania kontaktów skazanego z rodziną. Każda forma kontaktów z rodziną jest bardzo ważnym środkiem oddziaływania na skazanego, przeciwdziałającym prionizacji, służącymi zaspokajaniu potrzeb emocjonalnych, społecznych, bezpieczeństwa skazanego a także przyczyniają się do podtrzymywania relacji z bliskimi. Najbardziej cenioną i najważniejszą formą kontaktu ze skazanymi są oczywiście wizyty. Żadne inne formy łączności nie dorównują tej formie. Każda wizyta zazwyczaj ma pozytywny wpływ na skazanego, dając mu nadzieję na powrót i społeczną readaptację po zwolnieniu jak i przeciwdziałając ponownemu popełnianiu przestępstw.

Jednorazowe widzenie trwa 60 minut. Mogą w nim uczestniczyć nie więcej niż dwie osoby pełnoletnie. Liczba osób niepełnoletnich nie jest ograniczona, natomiast mogą one uczestniczyć w widzeniu tylko pod opieką dorosłych.

Najbardziej rozpowszechnioną formą kontaktów skazanego ze światem poza murami zakładu karnego jest korespondencja oraz rozmowy telefoniczne. Nie wymaga ona zbyt wielu nakładów finansowych ze strony skazanego, a także jego rodziny. Korespondencja jest niezastąpioną formą kontaktowania się z organami państwowymi, urzędami i instytucjami wymienionymi w art. 38 § 1 k.k.w.

Od drugiej połowy 2014 r. dużym przywilejem dla osadzonych we wszystkich zakładach karnych jest widzenie, komunikowanie się z rodziną za pomocą komunikatora internetowego – Skype. Pierwszeństwo w korzystaniu mają więźniowie, którzy mają dzieci w wieku do 15 lat, cudzoziemcy oraz ci, których rodziny mieszkają daleko. W zależności od typu zakładu karnego oraz kategorii więźniów skazani będą mogli korzystać ze Skype od jednego do kilku razy w miesiącu od 15 minut do 1 godziny. Uzależnione to jest m.in. od możliwości technicznych. Warunkiem korzystania z tego prawa jest złożenie pisemnej prośby o umożliwienie takiej formy kontaktów.

Kolejną formą o charakterze czysto materialnym są paczki i przekazy pieniężne. Osadzony ma prawo otrzymać raz na kwartał paczkę zawierającą żywność, nieprzekraczającą ciężaru 5 kg. Przepis ten jednak obowiązuje tylko do 1 lipca 2015 r., kiedy nie będzie już określona maksymalna waga paczki. Wprowadzona zostanie możliwość zamówienia na piśmie raz w miesiącu paczki i opłacenia kosztów jej przygotowania przez skazanego lub osobę najbliższą. W paczce będą mogły się znaleźć już nie tylko artykuły żywnościowe, ale również wyroby tytoniowe zakupione za pośrednictwem zakładu karnego.

Osadzony może również otrzymywać paczki z niezbędną mu odzieżą, bielizną, obuwiem i innymi przedmiotami osobistego użytku oraz środkami higieny, wyjątkowo z lekami – po uprzednim wyrażeniu opinii przez lekarza. Utrzymanie więźnia w polskim systemie penitencjarnym odbywa się zazwyczaj na poziomie minimum, dlatego pomoc finansowa pomaga łatwiej znosić trudy pobytu w więzieniu poprzez zakup papierosów, znaczków do korespondencji, żetonów do aparatu telefonicznego czy lepszego pożywienia. Jeżeli skazany nie ma możliwości zarobkowania, nie posiada dodatkowych środków finansowych bądź nie ma rodziny albo znajduje się ona w trudnej sytuacji, można przyznać skazanemu zapomogę w miesięcznym wymiarze do 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników. Skazany otrzymuje odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę oraz obuwie, pościel oraz inne środki do utrzymania higieny i czystości w celi, jeżeli nie korzysta z własnych. Zapewnia się jemu również bezpłatne świadczenia zdrowotne, leki i artykuły sanitarne.

Należy mieć na uwadze fakt, iż nadzór nad widzeniami, cenzura korespondencji, kontrolowanie rozmów w trakcie widzeń i rozmów telefonicznych, są uzależnione od rodzaju i typu zakładu karnego, w którym skazany odbywa karę, a także od wymogów indywidualnego oddziaływania, z wyjątkiem prawa do otrzymywania paczek.

Europejska Konwencja Praw Człowieka gwarantuje art. 8 prawo do poszanowania korespondencji. Rodzi to dla państwa dwa

obowiązki, a mianowicie powstrzymania się od ingerencji w sferę tych praw i równocześnie obowiązek obrony członka społeczeństwa, gdy prawa te zostały naruszone. Jednak nie jest to prawo nieograniczone. W sytuacji, gdy władze mają uzasadnione powody by sądzić, że list zawiera zakazane przedmioty, dopuszczalne jest otwarcie listu.

Następne, bardzo ważne z punktu widzenia skazanego, jest prawo wynikające z art. 110a k.k.w., który zawiera dopuszczalne wyposażenie celi skazanego, mianowicie osadzony ma prawo posiadać w celi dokumenty związane z postępowaniem, którego jest uczestnikiem (najczęściej w formie papierowej), artykuły żywnościowe o ciężarze nieprzekraczającym 6 kg, wyroby tytoniowe, środki higieny osobistej, przedmioty osobistego użytku, zegarek, listy oraz fotografie członków rodziny i innych osób bliskich, przedmioty kultu religijnego, materiały piśmienne, notatki osobiste, książki, prasę i gry świetlicowe.

Warunki odbywania kary wiążą się również z zapewnieniem skazanym bezpieczeństwa osobistego podczas pobytu w zakładzie karnym. Polski ustawodawca nie sformułował tego jako prawa skazanego, gdyż państwo nie będzie ponosiło odpowiedzialności za naruszanie tej zasady przez współwięźniów. Administracja ma obowiązek podejmowania stosownych działań zapewniających bezpieczeństwo osobiste skazanego w czasie wykonywania kary. Przy takim sformułowaniu przepisu administracja więzienna ponosi odpowiedzialność jedynie za zawinione zaniedbanie podjęcia działań w kierunku zapewnienia bezpieczeństwa osobistego skazanego (np. oczywisty błąd w klasyfikacji i rozmieszczeniu skazanego, umieszczenie skazanego w celi z innym skazanym zakaźnie chorym itp.), nie odpowiada natomiast za naruszenie bezpieczeństwa, które nastąpiło pomimo podjęcia odpowiednich działań.

Administracja zakładu karnego ma obowiązek:

- informowania skazanego o możliwości wystąpienia zagrożenia jego bezpieczeństwa osobistego;

- informowania o możliwości zetknięcia się z przejawami negatywnych zachowań charakterystycznych dla środowisk przestępczych (zjawisko podkultury przestępczej);
- osadzenia skazanego w oddzielnej celi mieszkalnej, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia mu bezpieczeństwa osobistego.

Jednym z podstawowych praw człowieka, również skazanego jest prawo do wolności religijnej. Od setek lat uczestniczenie w praktykach religijnych i nauczanie religii traktowane było jako instrumenty resocjalizacyjnego oddziaływania i moralnej naprawy człowieka, gdyż zachowania przestępcze uznawane były za grzeszne.

W Europejskich Regułach Więziennych i Regułach Minimalnych ONZ także mamy odniesienie do wychowawczego i humanizującego wpływu na postawę skazanego poprzez udział w nabożeństwach i korzystanie z kontaktów z duchownymi, właściwymi dla danego wyznania. Zgodnie z art. 106 k.k.w. korzystanie z wolności religijnej obejmuje różnorakie formy: wykonywanie praktyk religijnych np. odmawianie modlitw, korzystanie z posług religijnych np. z sakramentów, bezpośrednie uczestnictwo w nabożeństwach odprawianych w zakładach karnych w dni świąteczne, słuchanie i oglądanie nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu, posiadanie niezbędnych książek, pism, czasopism i przedmiotów do wykonywania praktyk religijnych np. krzyż, Pismo Święte, różaniec. Oprócz powyższych uprawnień skazany ma również prawo do uczestnictwa w nauce religii, działalności charytatywnej i społecznej, kontaktów z duchownymi.

Jak wynika z wcześniejszych wywodów, o statusie prawnym skazanego decydują nie tylko przysługujące mu prawa, ale również ciążące na nim obowiązki. Są one nie mniej ważnym elementem sytuacji prawnej skazanego niż przysługujące mu prawa, ponieważ w nich uwidacznia się represyjność wykonywanej kary i będąca jej następstwem dolegliwość odczuwana przez skazanych.

Nakładanie obowiązków na skazanego ma formę zakazów dotyczących określonego działania oraz nakazów, polegających na zobowiązaniu skazanego do określonego działania lub też poddania się odpowiednim działaniom innych osób względem skazanego (np. obowiązek wykonywania pracy, obowiązek poddania się określonym badaniom lub też zabiegom sanitarnym).

Już w części ogólnej kodeksu określono podstawowe obowiązki, odnoszące się do wszystkich skazanych. W części szczególnej zostały dokładniej określone obowiązki skazanych na karę pozbawienia wolności.

Podstawowym obowiązkiem skazanych jest przestrzeganie przepisów określających zasady i tryb wykonywania kary, przestrzeganie ustalonego w zakładzie karnym porządku oraz wykonywanie poleceń przełożonych i innych uprawnionych osób. W praktyce oznacza to, że skazany ma obowiązek poddać się wszystkim przepisom oraz poleceniom i decyzjom organów wykonujących karę i przełożonych, z wyjątkiem tych, które naruszałyby obowiązujące prawo. Na pierwszym miejscu znajduje się obowiązek poprawnego zachowania się skazanego. Kodeks karny wykonawczy nie określa bliżej, jakie zachowanie skazanego jest zachowaniem poprawnym, ale szereg standardów takiego postępowania zawartych jest w przepisach wykonawczych mówiących o sposobie zachowania się w obecności przełożonych czy zachowań niedozwolonych.

Wśród kolejnych obowiązków, które w szczególności obciążają skazanego jest obowiązek przestrzegania higieny osobistej i czystości pomieszczeń, który polega na codziennym wykonywaniu czynności dotyczących higieny osobistej i czystości pomieszczeń. W innych przepisach reguluje się porządek, kolejność i sposób korzystania z urządzeń i środków służących zachowaniu czystości i higieny osobistej, pomieszczeń, po to, by sprawnie funkcjonował zakład karny.

Kolejny obowiązek to poddanie się przewidzianym przepisami badaniom, leczeniu, zabiegom lekarskim, sanitarnym oraz rehabilitacji.

Jak wynika z powyższego obowiązek ten dotyczy sfery zachowań skazanego i ma on służyć zapewnieniu odpowiedniej opieki oraz stanu zdrowotnego skazanych, a także stanu sanitarnego pomieszczeń, w których skazani przebywają. Konkretnie polega to na poddaniu się skazanych wszystkim obowiązkom zawartym w przepisach powszechnie obowiązujących, a wynikających z przepisów ustaw o zwalczaniu chorób zakaźnych, wenerycznych i gruźlicy, alkoholizmie i narkomanii, które na wszystkich obywateli nakładają określone obowiązki, i mogą być egzekwowane w drodze przymusu administracyjnego. Należy tu podkreślić, że nie można na skazanego nałożyć żadnego obowiązku z zakresu opieki lekarskiej, jeśli nie wynika to z przepisów. Skazanych, u których stwierdzono uzależnienie od alkoholu albo środków odurzających lub psychotropowych obejmuje się leczeniem i rehabilitacją w pierwszym rzędzie za ich zgodą. Jednocześnie ustawa przewiduje, że w razie braku zgody skazanego o stosowaniu leczenia i rehabilitacji orzeka sąd penitencjarny. Inny obowiązek to wykonywanie pracy, o ile skazany nie jest z tego obowiązku zwolniony na podstawie obowiązujących przepisów, oraz wykonywanie prac porządkowych w obrębie zakładu karnego.

Podstawą zwolnienia z obowiązku pracy mogą być przepisy ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych oraz przepisy prawa krajowego. Zwolnienie takie dotyczy tzw. więźniów sumienia. Pozostałe przypadki, w których skazany może być zwolniony z obowiązku pracy, określone są w przepisach k.k.w. dotyczących zatrudnienia więźniów. Należy tu podkreślić, że obowiązek wykonywania prac porządkowych w obrębie zakładu karnego jest niezależny od obowiązku pracy. Prace porządkowe skazani wykonują nieodpłatnie, o ile ich wymiar nie przekracza 90 godzin w miesiącu.

Następnym szczególnym obowiązkiem skazanego jest dbałość o mienie zakładu karnego oraz instytucji i podmiotów gospodarczych, w których skazany jest zatrudniony. Pod określeniem mienia zakładu karnego należy rozumieć wszystko, co do niego należy lub znajduje się choćby chwilowo w jego władaniu, np. samochód,

który przywiózł towary do zakładu i stoi na jego terenie czekając na wyładunek. Zawinione przez skazanego zniszczenie mienia może być podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej, karnej albo odpowiedzialności cywilnoprawnej z tytułu wyrządzonej szkody.

Ostatnimi wymienionymi w kodeksie szczególnymi obowiązkami, którym musi poddać się skazany są:

- poddanie się kontroli osobistej,
- sfotografowanie dla celów identyfikacyjnych.

Obydwa te obowiązki są niezbędne, aby bezpiecznie i praworządnie wykonywać karę. Kontrola osobista jest konieczna w celu ustalenia, czy skazany nie posiada przy sobie przedmiotów zakazanych w zakładzie karnym, które mogą spowodować zakłócenie w wykonywaniu kary (jak np. alkohol, narkotyki, pieniądze itp. rzeczy) bądź nawet posłużyć do popełnienia przestępstwa (np. broń, ostre narzędzia, środki łączności, pilniki, liny itp.).

Jedną z podstawowych zasad polskiego prawa wykonawczego jest przyjęcie, że skazany przebywając w zakładzie karnym musi przestrzegać przepisów normujących wykonywanie kary pozbawienia wolności, ustalonego porządku w zakładzie oraz wykonywać polecenia przełożonych. Podkreślić jednak należy, że na osobie skazanej nie tylko ciąży obowiązki, ale przysługują jej pewne podstawowe prawa, wskazane w kodeksie karnym wykonawczym. Wykonywanie kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym nie upoważnia w żaden sposób do pozbawiania osadzonego pozostałych mu praw, w tym do ludzkiego i humanitarnego traktowania, poszanowania godności i zachowania minimum warunków niezbędnych do godnej egzystencji a co dopiero właściwego rozwoju.